

NOVOSTI IZ EVROPSKE UNIJE

Mina Zirojević*

str. 97-103.

Novi predsedavajući Evropskom unijom

Austrija i Finska su u 2006. godini preuzele predsedavanje Savetom Evropske Unije kao i rešavanje brojnih značajnih pitanja koja su nasleđena iz prethodne godine.

Prioriteti predsedavanja Austrije bili su:

- 1) usvajanje budžeta 2007-2013 godine i ocrtavanje finansijske perspektive za navedeni period.
- 2) Strategija rasta i razvoja, koja obuhvata smanjenje nezaposlenosti i ekonomski rast
- 3) Tehnološki razvoj i istraživanje
- 4) Povećanje saradnje u oblasti bezbednosti
- 5) Odgovaranje na izazove politike proširenja EU

U drugoj polovini predsedavanja Austrije, predviđeno je da se pojača rasprava o evropskoj budućnosti, tako što bi u junu Evropski savet trebalo da donese zaključke, posle perioda ostavljenog za usaglašavanje stavova koji su nastali kao posledica negativnih ishoda referenduma o Ugovoru o Ustavu u Francuskoj i Holandiji.

* Istraživač-saradnik u Institutu za međunarodnu politiku i privredu, Beograd.

Za nas najznačajnija je tema unapređenja evropske perspektive Zapadnog Balkana, tačnije tok pregovora o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju Albanije, Bosne i Hercegovine i Srbije i Crne Gore, ali i početak pregovora o budućem statusu Kosova i Metohije, kao i referendum o državnom statusu Crne Gore.

Finska je takođe početkom svog mandata, 01. jula 2006. godine, istakla svoje prioritete. Budućnost Ugovora o Ustavu, i u vezi s tim, pitanja proširenja Evropske Unije. Tako je planirano da se pokrene razgovor o nastavku procedure za usvajanje Ugovora o Ustavu. Kada je reč o proširenju, cilj je da se postigne konsenzus oko daljeg proširenja tako što će u oktobru Evropska unija doneti odluku o eventualnom članstvu Rumunije i Bugarske od 1. januara 2007. godine. Takođe, planira se da Evropska komisija usvoji predlog definicije apsorpcione moći Evropske unije.

Drugi prioritet jeste konkurentnost, kako same Unije tako i njenih država članica, koji se pre svega ogleda u pronalaženju osnove za ekonomski rast.

Treći prioritet su spoljni odnosi tj. jačanje međunarodne uloge Evropske unije. To će se postići kako je planirano, između ostalog, poboljšanjem odnosa sa Rusijom.

Četvrti prioritet je jačanje pravosudnog sistema i promovisanje dostupnosti pravosuđa građanima.

Takođe, cilj je i unapređenje procedure odlučivanja o saradnji u oblasti unutrašnjih poslova i pravosuđa.

Peti prioritet predstavlja jačanje transparentnosti i efikasnosti procedura odlučivanja u Evropskoj uniji.

Budžet Evropske unije za period 2007- 2013. godine

Rasprava o nacrtu budžeta na početku 2006. godine počela je zaoštavanjem stavova država članica i bila je sva u znaku neizvesnosti. Poslanici Evropskog parlamenta su 18. januara 2006. godine usvojili Rezoluciju kojom se odbacuje nacrt budžeta za period 2007-2013. godine i pozvali države članice na ponovne pregovore o visini budžeta. Za Rezoluciju je glasao 541 poslanik, 56 je bilo protiv i 76 uzdržanih. Razlozi koji se navode u Rezoluciji jesu to što je postojeći nacrt budžeta bio neadekvatan za nove izazove sa kojima se suočava Evropska unija, dok je iznos od 862,4 milijardi evra ocenjen kao nedovoljan za dalje uspešno funkcionisanje Unije. Većina poslanika smatrala je da postojeći nacrt budžeta ne garantuje veći napredak, kao ni veću konkurentnost, solidarnost i bezbednost. Iz prvih reakcija zvaničnika država članica moglo se zaključiti da su izgledi za povećanje budžeta veoma mali i da će, po svemu sudeći, iznos ostati isti.

Ipak, posle dužeg zastoja je, početkom aprila 2006. godine, postignut dogovor oko budžeta za period 2007-2013. godine. Kao što je poznato, posle ustavne krize izazvane neuspehom referenduma o Ugovoru o Ustavu, juna 2005. godine Evropska unija je zapala i u finansijsku krizu. Ovog puta dogovor je postignut između parlamentarnog pregovaračkog tima sa predstavnicima Evropske komisije i Saveta, zahvaljujući dodatnih 4 milijarde evra u odnosu na decembarški predlog koji je iznosio 862,4 milijarde evra. Predviđeno je da se ova dodatna suma iskoristi za različite obrazovne programe, za pomoć malim i srednjim preduzećima, za spoljnopolitičke odnose i zajedničku spoljnu i bezbednosnu politiku (CFSP).

Budućnost Ugovora o Ustavu Evropske Unije

Evropski parlament je 19. januara 2006. godine objavio izveštaj u kome poziva da Ugovor o Ustavu stupi na snagu do 2009. godine. U izveštaju se ističe da dalje proširenje, posle prijema Rumunije i Bugarske, nije moguće bez institucionalne reforme. Takođe, naglašeno je da je neophodno uključivanje svih građana Evropske unije u proces građenja evropske budućnosti, a sve ako bi se izbeglo loše informisanje i zabune. Da bi se povećalo učešće građana, Evropski parlament je pozvao države članice da organizuju brojne političke i građanske forume kao što su javni skupovi i debate na nacionalnim i lokalnim medijima. Ove rasprave treba da se bave konkretnim pitanjima i da dovedu do jasnih rezultata. Sve ovo je došlo kao posledica negativnih ishoda referenduma o Ugovoru o Ustavu u Francuskoj i Holandiji.

Ove rasprave treba da obuhvate i političke partije, poslodavce, predstavnike zaposlenih, kao i građansko društvo, akademske krugove i predstavnike medija. Usled svega ovoga, Evropski parlament je tražio produženje „vremena razmišljanja”, kako bi se sakupili rezultati svih ovih debata i kako bi se u drugoj polovini 2007. godine došlo do jasne odluke. Evropski parlament će nadgledati ceo ovaj proces.

Proširenje Evropske unije

Već dugo na listi se ponavlja jedan od prioriteta, a to je proširenje Evropske unije. Evropski parlament je polovinom marta 2006. godine doneo neobavezujuću rezoluciju na osnovu izveštaja Evropske komisije o proširenju za 2005. godinu. Za Rezoluciju je glasalo 397 poslanika, 95 je bilo protiv i 37 uzdržanih. Parlament je u Rezoluciji pozvao države članice i Evropsku komisiju na blisku saradnju u pravljenju nacрта komunikacione strategije, kako bi se izašlo u susret opravdanom strahovanju evropske javnosti u vezi sa pitanjima proširenja i integracije Evropske

unije. Ovom prilikom je sa zadovoljstvom primećeno da je podstrek ponuđen kroz Strategiju proširenja EU nesumnjivo doprineo početku reformi u Turskoj i državama Zapadnog Balkana. Međutim, apsorpciona sposobnost Unije je ostala jedan od uslova za pristupanje novih zemalja. Pitanje je pogotovo aktuelno ako se posmatraju nove mnogoljudne članice, ali i Turska koje su najvećim delom poljoprivredne zemlje koje će uticati na smanjenje fondova za poljoprivrednike.

Od Komisije je zatraženo da do kraja 2006. godine definiše buduće granice Evropske unije, kao i njen „apsorpcioni kapacitet”, a od Saveta da obezbedi odgovarajuća budžetska sredstva kako bi se omogućilo nesmetano finansiranje politika Evropske unije. Ono što je, svakako, potencijalnim kandidatima za članstvo najznačajnije jeste najavljena mogućnost (za sve evropske zemlje koje trenutno nemaju perspektivu članstva) uspostavljanja tesnih multilateralnih odnosa sa Evropskom unijom. Inače, Evropski parlament stoji na stanovištu da pat pozicija u ratifikaciji Ugovora o Ustavu sprečava unapređenje njenih apsorpcionih kapaciteta.

Zasedanje Evropskog saveta

U Briselu je 23. i 24. marta održano prolećno zasedanje Evropskog saveta. Glavne teme ovog skupa bile su pre svega Lisabonska strategija zapošljavanja i rasta, ekonomska i socijalna pitanja, kao i pitanja zajedničke energetske politike. Predsednici država i vlada istakli su tri prioriteta u cilju uspešnog sprovođenja Lisabonske strategije zapošljavanja i rasta: veće ulaganje u znanje, pomoć malim i srednjim preduzećima, kao i povećanje zaposlenosti. Povećanje potencijala malih i srednjih preduzeća takođe je naglašeno, kao i njihovo brzo i jednostavno otvaranje.

Neformalni sastanak šefova diplomatija EU

U Salzburgu je 10. i 11. marta održan neformalni sastanak ministara spoljnih poslova Evropske unije. Ovoga puta glavne teme su bile nuklearni problem sa Iranom, buduća politika prema Palestini posle pobede Hamasa i Zapadni Balkan. Ne iznenađuje činjenica da je jedna od glavnih tema bio Zapadni Balkan. Zapadni Balkan je oduvek bio prioritet Austrije kako zbog svoje geografske blizine, ali i istorijskog tereta. Skupu su, pored ministara, prisustvovali i Visoki predstavnik za spoljnu bezbednost EU Havijar Solana, član Komisije zadužen za proširenje Evropske unije Oli Ren, specijalni izaslanik UN za pregovore o statusu Kosova Marti Ahtisari, kao i šef misije UN na Kosovu Soren Jesen Petersen. Drugog dana ovog skupa u Salzburgu učešće su uzeli i šefovi diplomatija država Zapadnog Balkana, koji su potvrdili svoju uverenost da je budućnost Zapadnog Balkana u Evropskoj uniji. Ministri inostranih poslova Evropske unije poslali su snažnu

podršku vlastima u Beogradu i Prištini da rade na postizanju trajnog rešenja koje će obezbediti multietničko i demokratsko društvo i dobrosusedske odnose u regionu.

Teme važne za zemlje Zapadnog Balkana

Godina 2006. bila je obeležena i intenzivnim razgovorima o problemima vezanim za zemlje Zapadnog Balkana, kao na primer pitanja slobodne trgovine i unapređenja ekonomije u regionu, zatim pregovori o pridruživanju EU, kao i pregovori o viznim olakšicama. Sve ovo je u cilju što bržeg i boljeg približavanja ovih zemalja Uniji.

a) Slobodna trgovina na Balkanu

Na već pomenutom sastanku Saveta pozdravljen je izveštaj Evropske komisije pod nazivom „Zapadni Balkan na putu ka Evropskoj uniji: učvrstiti stabilnost, pospešiti napredak”. U ovom izveštaju je iznet predlog Evropske komisije za stvaranje zone slobodne trgovine između zapadnobalkanskih država, koja bi, po ugledu na CEFTA (*Central European Free Trade Agreement*) ili EFTA (*European Free Trade Association*), trebalo da podstakne trgovinu i ekonomsko povezivanje država Balkana.

Pretpostavka je da bi sporazum o zoni slobodne trgovine od ovog regiona stvorio veliko tržište privlačno stranim investitorima i, ujedno, ojačao privrede svih država, što bi doprinelo i razvoju demokratskih političkih institucija. Ovim se ohrabruju države Zapadnog Balkana da proces regionalne saradnje preuzmu u svoje ruke i da se odgovornost sa Pakta za stabilnost prebaci na lokalna regionalna tela.

Promovisanje stabilnosti, bezbednosti i napretka je od ključnog značaja, a naročito u narednom periodu, kada će se region naći pred velikim izazovima, jer će se rešavati pitanje statusa Kosova i Metohije, ali i osnovna ustavna pitanja u Bosni i Hercegovini i Srbiji i Crnoj Gori. U Evropskoj komisiji je naglašeno da perspektiva članstva u Evropskoj uniji predstavlja snažan podsticaj za ekonomske i političke reforme u regionu i ohrabruje pomirenje među narodima.

Ovaj sporazum je i dobio podršku predsednika vlada država Jugoistočne Evrope u Bukureštu 6. aprila kada je održan sastanak na kome je usvojena Zajednička deklaracija. Ovom deklaracijom su se stvorili uslovi za formalno otpočinjanje pregovora o jedinstvenom multilateralnom sporazumu o slobodnoj trgovini u regionu.

Sporazum je trebalo da bude potpisan do kraja 2006. godine, pošto bude ratifikovan u navedenim državama, kao i na Kosovu i Metohiji, a predviđeno je da stupi na snagu 1. januara 2007. godine.

Cilj Sporazuma jeste da se do sada postojeći 31 bilateralni sporazum o slobodnoj trgovini zameni jedinstvenim multilateralnim sporazumom. Jedinostveni sporazum će biti zasnovan na CEFTA (*Central European Free Trade Agreement*) sporazumu, koji treba da se osavremeni rešenjima u oblasti trgovinske politike, ali osim trgovine robom, treba da obuhvati i trgovinu uslugama, zaštitu konkurencije, zaštitu intelektualne svojine i javne nabavke. Novi sporazum će nositi ime CEFTA 2006, zbog dosadašnjeg renomea koji je CEFTA sporazum stekao u međunarodnom okruženju.

b) Mandati za pregovore o viznim olakšicama

Evropska komisija je polovinom jula objavila mandate za pregovore o viznim olakšicama i sporazumima o readmisiji sa Srbijom, Crnom Gorom i Bosnom i Hercegovinom. Njima se predviđa ubrzavanje i uprošćavanje postupka, kao i izdavanje višekratnih viza na duži rok za ulazak studenata, istraživača, umetnika i poslovnih ljudi na teritoriju Evropske unije. Takođe, predviđeno je da cene viza budu niže ili besplatne, kao i da nosioci diplomatskih pasoša budu izuzeti od obaveze viziranja pasoša pri ulasku u države članice Evropske unije. O mandatima za pregovore o viznim olakšicama će se u septembru izjasniti ministri pravosuđa i unutrašnjih poslova Evropske unije.

c) Pregovori o zaključivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju

Godina 2006. bila je puna događaja koje se odnose na Srbiju i Crnu Goru. Početkom godine, na sastanku Saveta ministara, pozdravljen je nastavak pregovora SCG, ali je poručeno je da će tok i okončanje pregovora o stabilizaciji i pridruživanju zavisi, između ostalog, od saradnje sa Haškim tribunalom. Upravo nesaradnja sa Hagom bila je razlog što je Evropska komisija, 3. maja, donela odluku o suspenziji pregovora o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju sa Srbijom i Crnom Gorom. Odluka Evropske komisije je usledila posle izveštaja glavne tužiteljke Haškog Tribunala Karle del Ponte koji je bio krajnje nepovoljan za Srbiju i Crnu Goru.

Povodom suspenzije pregovora, član Komisije zadužen za proširenje, gospodin Oli Ren, saopštio je da su pregovori napredovali veoma dobro „jer su beogradske vlasti veoma dobro pripremljene na tehničkom nivou”, kao i da je Evropska komisija spremna da odmah nastavi sa pregovorima kako bi se ostvario cilj da se Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju potpiše do kraja 2006. godine, ali „samo ako se postigne dramatično poboljšanje u saradnji sa Tribunalom”.

Savet je takođe potvrdio da Ustavna povelja Srbije i Crne Gore dopušta da se posle tri godine u republikama održi referendum o nezavisnosti, ali je podvukao da „taj proces mora biti u skladu sa međunarodno priznatim demokratskim standardima, što je ključni element za stabilnost i napredak ka Evropskoj uniji”. S obzirom na to, Savet je podržao preporuke Venecijanske komisije iz decembra 2005. godine i dao punu podršku misiji Miroslava Lajčaka, specijalnog izaslanika visokog predstavnika EU za spoljnu politiku i bezbednost. Savet je pozvao sve političke snage u Crnoj Gori da sarađuju sa gospodinom Lajčakom, ali i međusobno, kako bi se saglasili o sprovođenju predloženog referenduma.

Kao posledica rezultata majskog referenduma u Crnoj Gori i njenog proglašenja nezavisnosti te samim tim i promene državnog uređenja Srbije i Crne Gore Savet ministara Evropske unije usvojio je 24. jula 2006. godine izmenjeni mandat za pregovore o zaključivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa Srbijom, kao i novi mandat za pregovore sa Crnom Gorom.

Usvajanje mandata predstavlja pravni osnov za nastavak pregovora sa Srbijom, kao i sa Crnom Gorom. Međutim, ovim činom su sa Srbijom stvoreni samo tehnički uslovi za eventualni nastavak suspendovanih pregovora.

Takođe, Albanija je potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju Albanije sa Evropskom unijom 12. juna 2006. godine u Luksemburgu. Sporazum je pored Saljija Beriše, potpisalo i svih 25 ministara spoljnih poslova država članica Evropske unije. Sledeći korak je ratifikacija Sporazuma od strane Albanije, kao i svih 25 država članica Evropske unije, kako bi Sporazum stupio na snagu. Kako je procedura ratifikacije duga, Albanija je istog dana potpisala i Privremeni sporazum. Reč je o sporazumu koji se zaključuje kako bi se omogućilo brže sprovođenje onih delova Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju koji se nalaze u nadležnosti Evropske zajednice (slobodno kretanje roba, kretanje kapitala, tržišna konkurencija, carine). Kao što je poznato, stupanje na snagu Privremenog sporazuma ne zahteva ratifikaciju država članica Evropske unije.